

Lärohandledning

Spöksystrar

Författare: Mårten Melin

Illustratör: Hanna Granlund

I serien ingår:

Flickan på kyrkogården

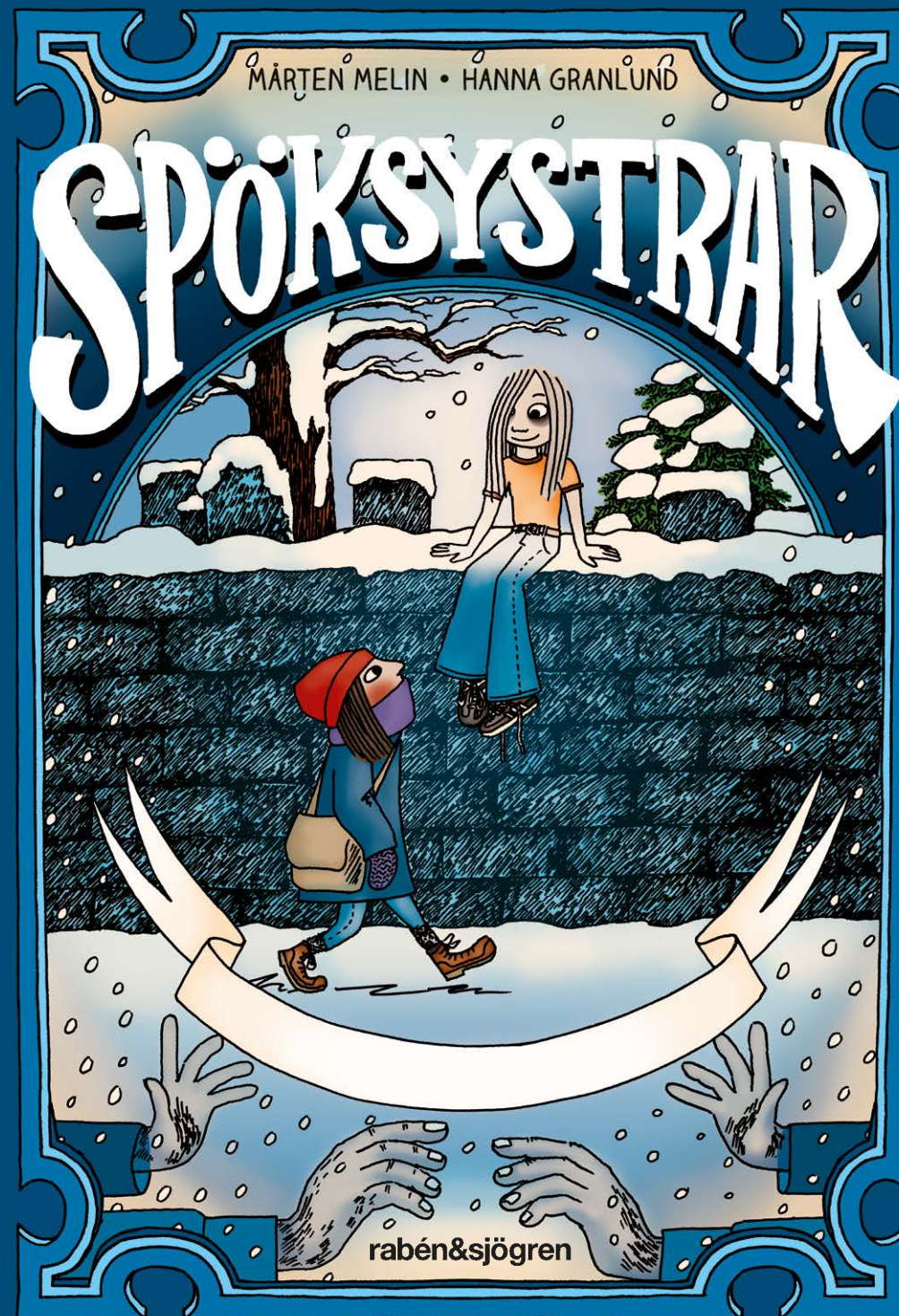
Ett spöke i klassen

Ett spöke sover över

Den fruktansvärda hämnden

Rekommenderas för åk 1-3

En handledning av Malin Wedsberg

Introduktion

I den här handledningen finns tips på konkreta övningar som kan hjälpa dig att få dina elever att utveckla sin läsförståelse, och därmed sin läslust, genom att arbeta med *ordförståelse*, träna på att använda *läsförståelsestrategier* och att göra *textkopplingar*.

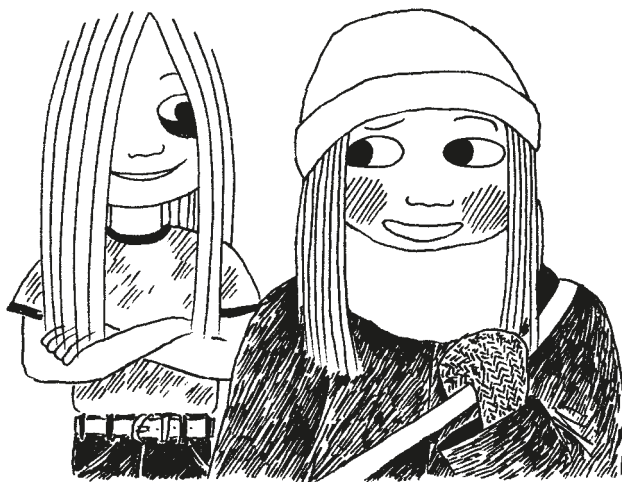
Exempel på strategier kan vara att förutspå handlingen, utreda nya ord och uttryck, ställa frågor till texten, klargöra otydligheter och sammanfatta textinnehåll. Men, det är textens innehåll som är det viktiga, inte själva strategin. Fokus ska ligga på textens innehåll.

Textkopplingar är också ett utvecklande arbetssätt för att göra texten tydlig för eleverna. Under läsningen stannar man upp och jämför texten med andra liknande texter – *text till text-koppling*; jämför texten med egna erfarenheter – *text till mig själv-koppling*; jämför texten med världen utanför – *text till världen-koppling*.

Det är du som pedagog som introducerar och modellerar. Ett exempel på att modellera kan vara att ”tänka högt”, att berätta för eleverna hur du tänker och känner när ni läser

en text. Lärare och klass har en dialog om textens innehåll. Textsamtalen ska vara strukturerade och tydliga, alla ska kunna delta på sin nivå.

Läs högt och läs i par, diskutera och reflektera tillsammans! Vikten av

gemensam läsning och högläsning kan inte nog betonas. Genom de gemensamma läsoplevelsena får eleverna verktyg som de sedan kan använda i det egna läsandet.

Alla övningar i handledningen delas in i vad man kan göra *före läsningen*, *under läsningen* och *efter läsningen*. Läsförståelsefrågorna är indelade i:

- *På raderna* – svaret står i texten.
- *Mellan raderna* – här handlar det om att kunna dra egna slutsatser och läsa ”mellan raderna”.
- *Bortom raderna* – här tänker man själv vidare och reflekterar över texten.

Gemensamt för alla böckerna i serien Spöksystrar

Före läsningen

- Titta tillsammans på bokens omslag. Titta på bilden, läs titeln. Vad tror ni boken kommer att handla om? Be eleverna att motivera sina svar, t ex genom att du modellerar och motiverar varför du tycker och tror så eller så eller fråga: ”Varför tror du det?” ”Hur tänker du nu?”
- På omslaget står det två namn (Mårten Melin, författare och Hanna Granlund, illustratör). Varför står de namnen här? Vilka är de? Längst bak i boken finns ett författarporträtt och ett illustratörspporträtt. Ett alternativ är att titta på och läsa dem tillsammans innan ni börjar med boken, ett annat är att ta det efter läsningen.

Mer info om Märten och Hanna hittar du på <http://www.rabensjogren.se/forfattare/Forfattare/> och <http://www.rabensjogren.se/forfattare/Illustrator/>

- Inför varje nytt kapitel läser ni kapitelrubriken tillsammans och tittar på den/de illustrationer som finns på det uppslaget. Förutspå på samma sätt som ovan. Vad tror ni kapitlet kommer att handla om? Varför tror ni det?
- Förbered läsningen inför varje kapitel genom att gå igenom svåra ord och uttryck – se nedan under respektive titel.

Under läsningen

- Gör textkopplingar. Vid högläsning, stanna upp vid lämpliga tillfällen och gör kopplingar till:
  - *andra texter*: Påminner det här om något annat vi läst?
  - *elevernas egna erfarenheter*: Vad känner vi igen från t ex vår skola?
  - *världen utanför*: Har du varit i en skola i ett annat land? Sett en utländsk skola på tv?Läser barnen självständigt, arbeta på samma sätt och diskutera t ex efter varje kapitel eller ett stycke i kapitlet som du bestämt i förväg.
- Be eleverna stanna upp i sin läsning om det är något de inte förstår och fråga dig eller en kompis.
- Be eleverna ringa in (alternativt skriva dem eller räcka upp handen för att fråga) ord som är svåra att läsa eller förstå och diskutera dem allt eftersom.
- Be eleverna att pröva läsa om en mening eller ett stycke de inte förstod.

Efter läsningen

- Låt eleverna svara på läsförståelsefrågorna, se nedan. Låt eleverna formulera egna frågor.
- Låt eleverna sammanfatta texten. Prata tillsammans om hur den började, vad som hände sedan och hur den slutade. Detta kan vara ett enskilt kapitel, men även hela boken när ni läst klart. Använd kopieringsunderlaget *Berättelseschema*.

Värdegrundsarbete

Böckerna i serien *Spöksystrar* passar bra att ha som grund och utgångspunkt i värdegrundsarbete. Följande mål passar att arbeta mot:

Skolans mål är att varje elev:

- ska respektera andra människors egenvärde
  - tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor
- Värdegrundsarbete vid titlarna *Ett spöke i klassen*, *Ett spöke sover över* och *Den fruktansvärda hämnden*.

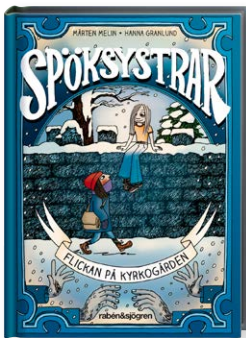

Berättelsen

Flickan på kyrkogården

Flickan på kyrkogården är första delen i serien Spöksystrar som vänder sig till lågstadiet barn. Den handlar om Nila som ska börja i en ny skola. På väg dit genar hon över kyrkogården. Där möter hon Maj, som sitter på en gravsten i bara t-shirt och jeans trots att det är mitt i vintern. Maj är rolig, men en del saker är lite konstiga: hon håller alltid till vid kyrkogården, hon är kall och blek och det kommer ingen rök ur hennes mun fast det är så kallt ute ... Det visar sig att Maj är ett spöke.

Nilas och Maj blir kompisar, vilket är roligt men också lite jobbigt – som när Maj skrämmer bort Nilas nya vänner. Berättelsen slutar med att Maj berättar för Nila att de ska bli klasskompisar. Nila vet inte vad hon känner. Kan man verkligen vara kompis med ett spöke?

Tema

Vänskap, utanförskap, spöken, övernaturligt, döden

Svåra ord och uttryck

KAPITEL 1: MAJ

genvägen, snötäcke, vädrat, sneglade, knappt, de första solstrålarna letade sig fram, bländade, ytterligare

KAPITEL 2: MATILDA OCH ROSA

irrade, mumlade, längs, dinglade, taskiga

KAPITEL 3: VARA VÄNNER

uppflugnen, ärligt talat, blängde, lagom skoj, ödsliga

KAPITEL 4: MAJS KOMPISAR

slogs igen, märkligt, gallret, svävade, fastfrusna, såg i syne, knotiga, veta hut, bitande, bortsett

KAPITEL 5: SOM SYSTRAR

svävat, rös, ofrivilligt, gick upp i rök

Läsförståelsefrågor

KAPITEL 1: MAJ

Varför ville inte Nila att mamma skulle följa med till skolan? (på raderna)

Vad heter flickan som Nila träffar på kyrkogården? (på raderna)

Varför tror du att Nila ska börja i en ny skola? (mellan raderna)

Har du bytt förskola eller skola någon gång? Hur kändes det? Om inte, hur tror du det skulle kännas? (bortom raderna)

KAPITEL 2: MATILDA OCH ROSA

Varför tror du att Nila tyckte det var jobbigt att alla tittade på henne när hon kom in i klassrummet? (bortom raderna)

Varför säger Klara att det är okej att ljuga? (mellan raderna)

Varför ljuger Nila när Klara frågar om Matilda och Rosa tagit hand om henne? (mellan raderna)

Varför tror du att Maj är så annorlunda – kall, blek och sitter på kyrkogården mitt i vintern utan ytterkläder? (bortom raderna)

KAPITEL 3: VARA VÄNNER

Vilken väg gick Nila till skolan? (på raderna)

Varför tror du Nila valde vägen längs kyrkogården, fast den var längre?
(mellan raderna)

Har du varit med om att dina kompisar bråkade med varandra och du känt att du måste välja? (bortom raderna)

KAPITEL 4: MAJS KOMPISAR

Varför tror du att några av människorna som steg upp ur gravarna hade gammaldags kläder och några hade nya kläder? (mellan raderna)

Kan du förstå varför Matilda och Rosa blev arga på Nila? Hur hade du reagerat? (bortom raderna)

KAPITEL 5: SOM SYSTRAR

Vad stod det på pappret som Maj visade Nila? (på raderna)

Vad tror du att Nila menade med att hon var för arg för att känna rädsla?
(mellan raderna)

Tror du på spöken? (bortom raderna)

Skrivuppgift

- Diskutera hur berättelsen började, vad som hände sedan och hur den slutade. Låt sedan eleverna skriva detta i varsitt *Berättelseschema* (se längst bak i handledningen).
- Hitta på nya rubriker. Läs varje kapitel igen och hitta på en ny rubrik (eller dela upp kapitlen i klassen). Alla skriver ner sina nya rubriker och jämför med varandra och originalet. Varför valde man just den rubriken? Varför valde författaren sin?

Berättelsen

Ett spöke i klassen

Ett spöke i klassen är andra delen i serien Spöksystrar som vänder sig till lågstadiesbarn. Den handlar om Nila och hennes spökkompis Maj. Nu har det blivit dags för Maj att börja skolan. Hon har hittat sitt antagningsbesked från 1973 och vill gärna gå i samma klass som Nila. Fast Nila känner sig lite osäker på om det är en så bra idé. Hur ska det gå att ha ett spöke i klassen?

Tema

Vänskap, utanförskap, spöken, övernaturligt, döden

Svåra ord och uttryck

KAPITEL 1: NERVÖS

knappast, flög dörren upp, vindpust, mitt hjärta slog fortare

KAPITEL 2: VÄLKOMMEN

riktade blicken, viftade

KAPITEL 3: OSYNLIG

projektorn, fast grepp, vände blicken, blekfis, förvirrad

KAPITEL 4: KRIG

tagit vägen, snöbollarna fyllde himlen, vimmelkantig, skulden

KAPITEL 5: HOS REKTORN

tittade frågande, vilken trafik, handled, puls, harklade, minsann, manade, tog mod till sig

KAPITEL 6: ANNABELL

därefter, skymtade, lagt beslag på, slangbössa, föll på min post, såg drömande ut, antagningsbesked, varstans

Läsförståelsefrågor

KAPITEL 1: NERVÖS

Vad heter flickan som ska börja i Nilas klass? (på raderna)
Hur kommer det sig att Matilda ramlar av stolen i klassrummet? (mellan raderna)
När Nila ser Maj i klassrummet så känns det som om henne hjärta slår fortare. Har du känt så någon gång? Vad hände då? (bortom raderna)

KAPITEL 2: VÄLKOMMEN

Var bor Maj? (på raderna)
Varför tycker Klara det är konstigt att det står 1973 på Majs papper? (mellan raderna)
Varför tittar Matilda surt på Nila och Maj? (mellan raderna)

KAPITEL 3: OSYNLIG

Varför åker filmduken upp och ner? (på raderna)
Varför tycker Nila synd om mattanten? (mellan raderna)
Vad händer om man inte äter upp maten i din skola? (bortom raderna)

KAPITEL 4: KRIG

Vilket ämne har Nilas klass efter maten? (på raderna)
Var är Maj när klassen har snöbollskrig? (mellan raderna)
Varför är rektorn besviken på Klara? (mellan raderna)
Får ni ha snöbollskrig på din skola? Varför inte? (bortom raderna)

KAPITEL 5: HOS REKTORN

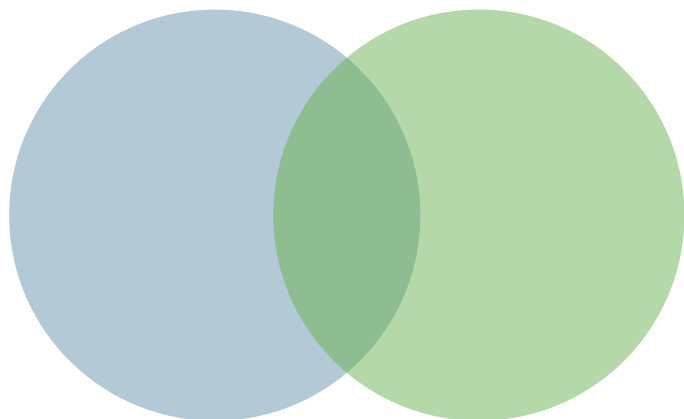
Vad menar rektorn med att det är trafik till hennes rum? (mellan raderna)
Varför blir Matilda rädd när rektorn ber dem följa med uppför trappan? (mellan raderna)
Vad tror du det är som gör att saker rör sig vid skrivbordet på vinden? (mellan raderna)

KAPITEL 6: ANNABELL

Varför hoppar Nila till när rektorn börjar prata på vinden? (mellan raderna)
Vem är Annabell? (på raderna)
Varför säger Maj att det inte ska bli några fler snöbollskrig? (mellan raderna)

Textkopplingar/Värdegrundsarbete

Under läsningen av sista kapitlet Annabell passar det att stanna upp på s. 46 (alternativt efter läsning av hela kapitlet) och jämföra texten med andra liknande texter om barn som är annorlunda och hur de beskrivs – *text till text-koppling*. Rita upp ett VENN-diagram.

I den ena cirkeln skriver ni in det som är speciellt med Maj. Hur är Maj? I den andra cirkeln skriver ni in egenskaper hos t ex Pippi Långstrump eller någon annan fiktiv figur ni läst om. I den yta där cirklarna möts, skriver ni in det som är gemensamt för Maj och Pippi. Detta ger ett spännande underlag att diskutera likheter, olikheter och hur de beskrivs i texter. Här kommer ni även in på värdegrundsfrågor. Ta fasta på Sonjas replik: ”Och Maj kanske är lite annorlunda. Men det är vi väl alla?”

Berättelsen

Ett spöke sover över

Ett spöke sover över är tredje delen i serien Spöksysstrar som vänder sig till lågstadiesbarn. Den handlar om Nila och hennes spöksyster Maj. Nila har gått i sin nya klass i nästan en vecka. Mest har hon varit med Maj, som också är ny. Och rolig att vara med. Där Maj är händer det alltid en massa saker. Det kan ju bero på att hon är ett spöke. Frågan är bara hur det är att ha ett spöke som sover över?

Tema

Vänskap, utanförskap, låtsaskompis, övernaturligt, döden

Svåra ord och uttryck

KAPITEL 1: HEM TILL MIG

förvirrad, hängde jag med

KAPITEL 2: KORTSPEL OCH TEVE

kommunen, ledande politikerna

KAPITEL 3: SPÖKBLOD

skavfötters, syskrin, blixtsnabbt, tvekade, stöt, kolsvart

KAPITEL 4: TILL KYRKOGRÅRDEN

överkligt, storögt

KAPITEL 5: SPÖKSYSSTRAR

kusligt, döma efter utseendet, minneslunden

Läsförståelsefrågor

KAPITEL 1: HEM TILL MIG

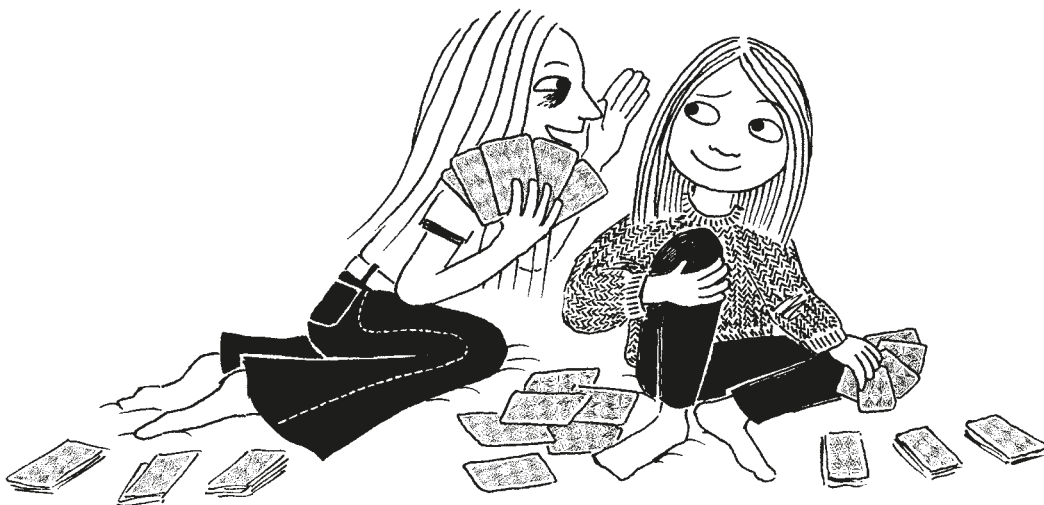
Vad gör Maj när det är mat som inte Nila tycker om? (på raderna)
Hur kommer det sig att Maj vill sova över hos Nila? (mellan raderna)
Har du sovit över hos någon kompis eller haft en kompis hos dig?
Hur var det? (bortom raderna)

KAPITEL 2: KORTSPEL OCH TEVE

Hur kommer det sig att Maj inte varit i någons rum på länge?
(mellan raderna)
Vad heter Nilas favoritkortspel? (på raderna)
Varför tycker Nila synd om mamma? (mellan raderna)

KAPITEL 3: SPÖKBLOD

Vad betyder det att man är blodsyster? (på raderna)
Hur kommer det sig att Nila kan se träden ute fast det är mörkt? (mellan raderna)
Titta ut genom fönstret när det är mörkt ute. Hur mycket kan du se?
(bortom raderna)

KAPITEL 4: TILL KYRKOGRÅRDEN

Vad gör Maj så att mamman inte ska upptäcka att tjejerna är borta? (på raderna)
Vad tror du att Maj och Nila känner när de står och tittar på varandra på kyrkogården? (mellan raderna)
Tror du på spöken? (bortom raderna)

KAPITEL 5: SPÖKSYSTRAR

Var sover Maj är hon inte sover över hos Nila? (på raderna)
Varför tror du att Nila inte får följa med Maj till hennes sovställe? (mellan raderna)
Hur länge var Maj och Nila på kyrkogården? (på raderna)

Skrivuppgift

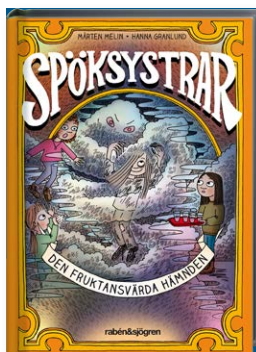
- Vad händer när Maj och Nila vaknar på morgonen? Låt eleverna skriva en fortsättning. Skriv gärna upp några nyckelord som de kan använda eller inspireras av om de vill: frukost, leka/vara med, jackan är borta, leriga skor, mamma arg, mamma glad, utflykt ...
- Hitta på nya rubriker. Läs varje kapitel igen och hitta på en ny rubrik (eller dela upp kapitlen i klassen). Alla skriver ner sina nya rubriker och jämför med varandra och originalet. Varför valde man just den rubriken? Varför valde författaren sin?

Berättelsen

Den fruktansvärda hämnden

Den fruktansvärda hämnden är fjärde delen i serien Spöksystrar som vänder sig till lågstadiebarn. Berättelsen om Nila och Maj, som är bästisar och spöksystrar, fortsätter. Barnen i klassen har skrivit en teaterpjäs: Den fruktansvärda hämnden. Eftersom det är en spökhistoria vill Maj såklart spela spöket. Fast den rollen är redan paxad av Esben. Men så blir Esben sjuk ...

Tema

Vänskap, utanförskap, spöken, övernaturligt, döden

Svåra ord och uttryck

KAPITEL 1: INGA LAKAN

glodde, hämnden, inträde, tillsatta, arkeolog, tarmarna, coolt

KAPITEL 2: STICK!

hopknycklad, tog upp det mesta av skoltiden, kommande, kulisser

KAPITEL 3: PJÄSEN I FARA

prata i mun på varandra, hyssjade, fenomenal

KAPITEL 4: PLATS PÅ SCEN

inträde, frestande

KAPITEL 5: HÄMNEN

förvirrade, mobbningfasoner, effektfullt, hyllningar

KAPITEL 6: UTSKRATTADE

varit med om maken, skådespelartalanger

KAPITEL 7: HEMLIGHET

fiffigt, bortförklaring

Läsförståelsefrågor

KAPITEL 1: INGA LAKAN

Vad är "Den fruktansvärda hämnden" för något? (på raderna)

Varför tycker Maj att hon skulle passa bättre att spela spöket? (på raderna)

Varför tror du att Nila inte tycker att fler ska få reda på att Maj är ett spöke? (mellan raderna)

KAPITEL 2: STICK!

Varför tror Matilda och Rosa att papperslappen de slänger på Maj ska gå rakt igenom henne? (mellan raderna)

Vilka barn spelar arkeologer i pjäsen? (på raderna)

Varför tror du att Matilda och Rosa skrev lappen till Maj? (mellan och bortom raderna)

KAPITEL 3, PJÄSEN I FARA

Varför tror du att Matilda och Rosa inte applåderar när Maj ska få spela spöke? (mellan raderna)

Varför tror du att Matilda och Rosa köper en vitlök? (bortom raderna)

Har ni satt upp en pjäs i skolan någon gång? Vad handlade den om? (bortom raderna)

KAPITEL 4, PLATS PÅ SCEN

Vem är Annabell? (på raderna)

Varför är det ett bra betyg till pjäsen att småsyskonen börjar gråta? (mellan raderna)

Varför vill Matilda och Rosa förstöra pjäsen? (mellan raderna)

KAPITEL 5, HÄMNDEN

Vad tror Matilda och Rosa att vitlöken och korset ska hjälpa mot? (på raderna)

Varför blir inte publiken rädd när Maj, Matilda och Rosa svävar i luften? (mellan raderna)

Har du varit på teater någon gång? Hur var det när skådespelarna tackade för applåderna? Bockade de? Fick de blommor? (bortom raderna)

KAPITEL 6, UTSKRATTADE

Hur mycket pengar fick klassen ihop till klassresan? (på raderna)

Varför frågar Oliver Matilda om hon tror på tomten? (mellan raderna)

Har din klass samlat in pengar någon gång för att göra en utflykt eller resa ihop? Vad gjorde ni då? (bortom raderna)

KAPITEL 7, HEMLIGHET

Hur kommer Oliver på att Maj är ett spöke? (på raderna)

Varför tror Oliver att Klara skulle kysat på sig om hon fick veta att Maj var ett spöke? (mellan raderna)

Har du haft en hemlighet som avslöjats? Vad hände? (bortom raderna)

Värdegrundsarbete

Maj är annorlunda och blir retad av Matilda och Rosa. ”Stick tillbaka till kyrkogården” skriver de på en lapp till henne i kapitlet Stick! Detta ger ett bra underlag till att diskutera om hur det är att vara annorlunda, utanförskap och framför allt rasism.

Efter läsningen av kapitlet *Hämnden* passar det att prata mer om mobbing. Varför vill Matilda och Rosa förstöra för Maj? Hur går det ut över de andra? Är det rätt av Maj att hämnas? Vad ska hända för att alla tjejerna ska kunna bli kompisar?

I kapitlet *Utskrattade* blir Matilda och Rosa utskrattade för ingen tror på dem. Är det rätt? Ska man skratta åt mobbare? Vilka är det som mobbar vilka här?

Berättelschema

FÖRSTA	SEDAN
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
SEDAN	TILL SIST
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>